

A ZÖLDSÉGTERMESZTÉS JÖVŐJE TOLNA MEGYÉBEN*

BALÁZS SÁNDOR

a mezőgazdasági tudományok kandidátusa

Zöldségtermesztési Kutatóintézet, Kecskemét

Tolna megye az ország jelentősebb zöldségtermesztő megyéihez, körzeteihez (Bács, Békés, Csongrád) viszonyítva lényegesen kisebb volumenű volt a múltban és jelenleg is az. Ennek az elmaradásnak elsősorban természeti, kisebb mértékben közgazdasági, sőt társadalmi okai is voltak. Bár az éghajlati tényezők, s elsősorban az átlaghőmérséklet, a napfényes órák száma, a csapadék mennyisége közel azonos Tolnában a felsorolt megyékével, ennek ellenére zöldségfélék korai termesztésére területe kevésbé alkalmas. Ennek elsősorban az egyébként jó minőségű, de hideg, nehezen felmelegedő talajok az okai. A leggondosabb munka mellett sem lehet olyan korán rajtuk paprikát, paradicsomot vagy egyéb zöldségféléket előállítani, mint a már felsorolt megyékben. Köztudott, a zöldségtermesztésben a koraiság döntő tényező a jövedelmezőség alakulásában. De nemcsak hűvösebbek ezek a talajok, hanem a felszín sem kedvez a zöldségfélék öntözésének. Változó a felszín, a dombos területen nehezebb az érés egyenletességét biztosítani, s a munkák is nehezebben végezhetők, így a termesztés drágább, mint az egyenletes, sík területen. A legdöntőbb negatívumnak a felsoroltakon kívül mégis az öntözés lehetőségének hiánya látszik. Öntözés nélküli zöldségtermesztés hazánkban csak ott alakulhatott ki, ahol a csapadék mennyisége nagyobb az átlagosnál, vagy a felszínhez közel helyezkedik el a talajvíz — esetleg ott, ahol olyan zöldséget termesztettek, melyek öntözés nélkül is megteremnek (paradicsom, hagyma). Ilyen körzetünk (Fertő-tó, Nyírség) viszonylag kevés van, s jelentőségük is kisebb, mint az öntözéssel rendelkező körzeteké. A megyét érinti ugyan a legnagyobb vízhozamú folyónk, a Duna, vizének hasznosítása azonban jelentéktelen mértékű. A Dunától távolabb eső részek magasabbak és a víz odajuttatása, csak költséges hálózat kiépítésével lenne megoldható. Öntözés nélkül pedig biztonságos és gazdaságos termesztés nincsen.

Tolnában továbbá a közgazdasági háttér sem kedvezett a zöldségter-

*Korreferátum a Tolna megyei Akadémiai Kertészeti Napokon. Szekszárd, 1974. június 12.

mesztés fejlődésének. A megyében, vagy annak határain túl a közelben nem voltak sűrűn lakott települések, ipari központok, melyek nagyobb mennyiségű zöldséget igényeltek volna. Felvevő piac nélkül pedig legfeljebb a saját ellátás biztosítása volt a cél. Saját célra pedig korai, vagy hajtatott zöldséget nem termesztettek. A választék, de a fogyasztás mértéke is az évszázadok óta alig változott és az étkezési szokások miatt alacsony szintű volt. Nem annyira lényeges ok, hogy a megye szántóterületének nagy része nagybirtok volt, s a zöldségtermesztés a nagybirtokon csak ott fejlődött, ahol a termesztés mellett a feldolgozás is megoldható volt. Kivételt jelentő példa a derekegyházi uradalom, mely annak idején még igen korszerű öntözési rendszerrel, viszonylag nagy felületen (több száz kh-on) termesztett. A megtermelt zöldséget feldolgozta, szárította, s úgy értékesítette, főként exportálta. Tolnában a gazdaságok növénytermesztésre és állattenyésztésre szakosodtak. A közgazdasági okok között kell említeni, hogy az 1—2 holdas kistermesztők, akik a múltban más megyékben a zöldségtermesztés bázisai voltak, itt a szőlőművelést választották. Ez érthető, mert a szőlő a meglevő természeti adottságok között, azonos munkával, nagyobb jövedelmet biztosított, mint a zöldségtermesztés.

Ilyen körülmények között a saját ellátásra termelt zöldség mellett, a Duna mentén, a kalocsai körzet hatására foglalkoztak és foglalkoznak ma is fűszerpaprika termesztésével. Bogyiszló neve a zöldségtermesztők körében, az ott begyűjtött tájfajta paprika folytán ismert volt az egész országban, bár azt sem termesztették nagy felületen. Ez a megyei zöldségtermesztés múltjának lényege.

A tájtermesztés azonban, a termelőszövetkezetek megalakulása után legelőben megváltozott. A tájtermesztés régi merevségeinek feloldására, új növények elterjesztésére, a helyi adottságok jobb hasznosítására a lehetőségek ma sokkal kedvezőbbek. Megnyílt a lehetősége a nagyüzemi zöldségtermesztés megteremtésének. Központi intézkedésekkel ma már egy-egy körzet zöldségtermesztését könnyebb befolyásolni, mint a múltban.

A megyében is jobban lehet a helyi adottságokat kihasználni, elsősorban ott, ahol az öntözési lehetőségek megvannak. Kétirányú termesztés-fejlesztéssel lehet azonban számolni. A nagyobb területet a konzervellátáshoz kell biztosítani. A konzerv alapanyag termesztés az öntözetlen kultúrák közül a zöldborsóból jó. Az eddiginél esetleg nagyobb felületen lehet öntözetlen paradicsomot is termesztetni, palántázottan, kézi szedésre alapozva. A meglevő öntözési lehetőségeket a konzerv uborkatermesztésre célszerű hasznosítani, ott ahol munkaerő is van. A konzerv nyersanyag ellátásban a legnagyobb hiányt ma az uborka jelenti, mert a vásárlói igények nagyobbak, mint korábban, a vetésterület pedig csökken. A csemege paprika termesztése az öntözés hiánya, továbbá mert elég későn kezdődő a szedése, emiatt nem igen fejleszthető. A bab és káposztafélék termesztését az öntözés hiánya miatt nem javasoljuk.

A friss zöldségellátásban elsősorban a helyi igény teljes mértékű ellátására kell törekedni. Szélesíthető a fogyasztási idény, a faj és fajta választéka is. A helyi ellátást célszerű elsősorban a kistermelők, a házkörüli és háztáji kertekre alapozni, hiszen itt megvannak a lehetőségei az adottságok kihasználásának. Itt növelni lehet a fólia alatti zöldségfélék termesztését is. A háztáji-ban meg lehet oldani a csemegepaprika, zöldbab termesztését is. Természetesen a termelőszövetkezetek zöldségtermesztésének fejlesztését minden erővel segíteni kell ott, ahol arra megfelelőek az adottságok, ilyen példák is akadnak a megyében.

Tolna megye a jövőben sem fog az ország zöldségellátásában nagyobb alapot jelenteni. A jelenleginél azonban lényegesen nagyobb felületen és nagyobb mennyiségben lehet a megyében gazdaságosan zöldségféléket előállítani. Ennek feltételeit a helyi és országos irányító szervek segítségével kell megszervezni és megteremteni.